

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

БУРМА ОЛЕКСІЙ ВІТАЛІЙОВИЧ

УДК 342.9:623.44

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ
ПОЛІТИКИ ЩОДО ОБІГУ ЦИВІЛЬНОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент

Боровик Андрій Володимирович,

Науково-дослідний інститут публічного права,
віце-президент з наукової роботи

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,

Оксінь Віталій Юрійович,

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
професор кафедри публічного управління, адміністрування та права;

доктор філософії в галузі права, доцент

Деревянко Наталія Зеновіївна,

Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука,
завідувач кафедри кримінально-правових та адміністративно-правових дисциплін

Захист відбудеться «8» березня 2025 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03037, м. Київ, проспект Повітряних Сил, 31

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «7» лютого 2025 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування теми дослідження. Конституційні гарантії громадян на захист їх життя, здоров'я, власності, передбачають можливість реалізації права на самозахист, що, у свою чергу, неможливе без наявності належного інструментарію, зокрема, законного володіння зброєю. У сучасних умовах розвитку українського суспільства, особливо в період збройної агресії проти України, право на збройний самозахист постає не лише як питання особистої безпеки, а й як елемент системи національної безпеки в цілому.

З початком повномасштабної війни питання озброєння цивільного населення постало особливо гостро. В умовах, коли значна кількість цивільної зброї потрапила у володіння громадян поза межами чітко встановлених процедур, виникла потреба в оновленні правових механізмів контролю, обліку та легалізації зброї. Правове регулювання у сфері обігу зброї має бути збалансованим при врахуванні інтересів держави, національної безпеки та свобод людини.

Сучасна необхідність цивільного володіння вогнепальною зброєю пов'язана не лише з воєнним станом на території України, а й із загальною потребою суспільства у формуванні дієвого механізму захисту прав і свобод особи в умовах зростання рівня злочинності, терористичних загроз та зниження довіри до правоохоронної системи. Наявність зброї у свідомих та відповідальних громадян може виступати як фактор стримування протиправної поведінки, та як інструмент негайного реагування у ситуаціях, коли державні інституції не здатні оперативно втрутитись. Водночас, вільний обіг зброї без належного правового регулювання може становити серйозну загрозу громадській безпеці, що вимагає превентивного адміністративного впливу з боку держави. Формування державної політики у сфері обігу зброї має ґрунтуватися на чітко визначених адміністративно-правових засадах, що встановлюють критерії, процедури, повноваження та відповідальність суб'єктів у сфері обігу зброї. Адміністративне право, як одна з ключових галузей публічного права, покликане забезпечити ефективне функціонування управлінського механізму у сфері обігу зброї. Суб'єкти адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні відіграють важливу роль у впорядкуванні управлінських процесів для реалізації державного впливу щодо створення ефективного та безпечного обігу зброї в країні.

Слід констатувати, в Україні, в умовах трансформації безпекового середовища та повномасштабного вторгнення, потреба у переосмисленні публічного підходу до регулювання сфери, обігу зброї є нагальною. Формування оновленої адміністративно-правової моделі державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні, адаптованої до реалій воєнного й післявоєнного періоду, є важливою складовою загальної стратегії національної безпеки. Вирішення проблем, пов'язаних із безсистемністю спеціалізованої нормативно-правової бази, неналежною координацією між органами державної влади та суб'єктами громадянського суспільства, відсутністю дієвих інструментів адміністративного контролю у сфері обігу зброї, вимагають новітнього перегляду адміністративно-

правових засад, що гарантують реалізацію права громадян на самозахист у межах правового порядку та законності.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Правове регулювання обігу зброї в Україні комплексно вивчалися у монографічних працях Т. Шумейко «Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні» (2022), С. Діденко «Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні» (2016), І. Васильєв «Адміністративна відповідальність за порушення правил обігу зброї в Україні» (2017) та ін. Сучасні воєнні реалії значно вплинули на модель правового регулювання обігу зброї в Україні, що обумовило необхідність новітніх наукових викликів у сфері моделі державної політики щодо обігу зброї.

Окремі аспекти державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні висвітлено у працях таких вчених, як Д. Андрєєв, О. Безпалова, Ю. Белінський, Д. Бойчук, О. Бокій, А. Боровик, Г. Буга, В. Василевич, Л. Величенко, С. Вітвіцький, В. Вовк, Є. Гетьман, А. Даниленко, С. Денисюк, Н. Деревянко, О. Джафарова, О. Дзюбенко, О. Дрозд, В. Колесник, М. Кулик, В. Куницький, В. Купрій, В. Курило, Є. Курінний, Ю. Лепех, Р. Мельник, О. Меше, Л. Наливайко, А. Нерсисян, В. Оксін, С. Параниця, О. Сериков, Д. Слинко, С. Старіцина, С. Тіщенко, Л. Усаченко, В. Фатхутдінов, С. Хвостовцов, Н. Христинченко, Н. Чершова, Л. Шестопалова, Р. Штеба, І. Яцків та ін.

Проте, умови повномасштабного вторгнення в Україні створили простір для розвитку нелегального обігу зброї, порушень правового порядку та загального зниження рівня довіри громадян до інститутів держави через відсутність належного захисту, що обумовлює необхідність сучасного переосмислення природи суспільних відносин у сфері формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження узгоджується з положеннями Стратегії воєнної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021; Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020; Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, затвердженої Указом Президента України від 20 серпня 2021 р. № 372/2021; Стратегії забезпечення державної безпеки, затвердженої Указом Президента України від 16 лютого 2022 р. № 56/2022. Тема дисертації спрямована на реалізацію положень плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу нормативних засад, теоретичних основ та емпіричних даних органів державної влади, розкрити адміністративно-правові засади формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні, сформулювати рекомендації щодо напрямків вдосконалення чинного спеціального законодавства,

та визначити можливості побудови нової моделі державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні.

Для реалізації сформованої мети необхідно вирішити наступні *завдання*:

- розкрити обіг цивільної зброї як напрямок державної політики та об’єкт адміністративно-правового дослідження;
- сформулювати поняття державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні;
- визначити принципи формування державної політики у сфері обігу зброї;
- розкрити поняття та елементи адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні;
- визначити адміністративно-правовий статус та систему суб’єктів формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні;
- визначити механізм реалізації нормотворчих процедур у процесі формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї;
- виокремити етапи процесу громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї;
- визначити цільові блоки парламентського та громадського контролю за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні;
- розкрити зарубіжний досвід обігу цивільної вогнепальної зброї та можливості його впровадження в національну правову систему.

Об’єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї.

Методи дослідження. У роботі використано цілісну сукупність методів наукового пізнання. Філософський метод *діалектики* дозволив визначити обіг цивільної зброї як напрямок державної політики (підрозділ 1.1). *Логічний* метод дозволив структурувати загальну характеристику державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї (розділ 1).

Функціональний підхід дав можливість розкрити особливості формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї та суб’єктів адміністративно-правового механізму (підрозділи 1.2, 2.2). Методи *аналізу* та *синтезу* дозволити виділити принципи, завдання та правове підґрунтя формування державної політики у сфері обігу зброї (підрозділ 1.3). *Системно-структурний* метод застосовано щодо визначення адміністративно-правового механізму формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї (розділ 2). Метод *тлумачення* правових норм використано при аналізі нормотворчих процедур як основи формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї (підрозділ 2.3). *Формально-юридичний* метод застосовано при аналізі національних та зарубіжних норм у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї (розділи 2, 3).

Метод *теоретико-правового прогнозування* став у нагоді при виявленні перспектив побудови нової моделі державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні (розділ 3). *Порівняльно-правовий* метод використано

щодо аналізу зарубіжного досвіду обігу цивільної вогнепальної зброї та можливостей його впровадження в національну правову систему (підрозділ 3.2).

Емпірична база дослідження побудована на звітних даних органів державної влади (Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, Національної поліції, інших органів виконавчої влади), органів місцевого самоврядування та суб'єктів громадянського суспільства у сфері обігу зброї в Україні.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є новітнім монографічним дослідженням у сфері адміністративно-правових засад формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї, в результаті якого запропоновано висновки, рекомендації та напрямки побудови нової моделі державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні, зокрема:

уперше:

- визначено новітнє концептуальне розуміння адміністративно-правової природи обігу цивільної зброї через призму війни в Україні, що трансформує інститут обігу зброї з елементу правового регулювання суспільної безпеки на інструмент активної участі громадян у національній обороні, та поєднує нормативно-правове регулювання, процедурно-технічні аспекти використання зброї, та аспект ефективності адміністративно-правових засобів впливу на спеціальну сферу правовідносин (обіг зброї) для формування оптимальної моделі взаємодії між державою та громадянином, з врахуванням безпекових викликів воєнного часу;

- розкрито новітні завдання формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні в умовах повномасштабної війни, до яких віднесено: забезпечення національної безпеки та оборони; забезпечення права громадян на самозахист; демократизацію управління обігом зброї; формування ефективної системи контролю, обліку, ліцензування та моніторингу обігу зброї; сприяння правовій просвіті населення щодо відповідального володіння зброєю;

- на основі функціональних елементів та особливостей, умовно виокремлено змістовні блоки адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні на цільовий (мету, принципи та завдання), нормативно-правовий, інституційно-суб'єктний, інструментально-функціональний та процедурний;

удосконалено:

- особливості формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні, що включають: правову визначеність та нормативну регламентованість; інтеграцію інтересів держави, суспільства та громадянина; міжвідомчий характер; превентивно-безпекову спрямованість; адаптивність до трансформаційних процесів (зокрема, до умов повномасштабного вторгнення); орієнтацію на цифровізацію; підвищений рівень контролю; формування правової культури володіння та користування зброєю; інституціоналізацію громадського контролю, експертизи та участі; особливий юридичний режим відповідальності; міжнародну координацію у сфері протидії нелегальному обігу.

– адміністративно-правовий статус суб'єктів громадянського суспільства як учасників формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні, що є системою повноважень щодо здійснення громадської експертизи нормотворчих ініціатив, громадського контролю за процесом формування державної політики та механізмів взаємодії у межах публічно-правових відносин з реалізації права на участь у державотворчих процесах;

– науково-теоретичне розуміння громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї як інституціалізованого механізму участі інститутів громадянського суспільства в процес формування нормативно-правових рішень, що спрямовано на фахову, незалежну та публічну оцінку змісту, доцільності, правомірності й потенційного впливу запропонованих регуляторних актів, які стосуються обігу цивільної вогнепальної зброї;

отримали подальшого розвитку:

– проблемні напрями здійснення нормотворчих процедур у сфері формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї, що пов'язані із переважним нормотворчим регулюванням Міністерства внутрішніх справ України без належної координації з іншими суб'єктами формування державної політики та якісного адміністративного нагляду, моніторингу та аналізу ефективності нормотворчого впливу на реалізацію державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї;

– проблемні напрямки реалізації парламентського контролю за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні, що полягають у: 1) відсутності комплексного законодавчого регулювання у сфері обігу зброї в Україні; 2) дисбалансі між забезпеченням національної безпеки та правами громадян в умовах воєнного стану; 3) проблематикою спрямованості контролю на нелегальний обіг зброї, спричинений умовами воєнного стану; 4) недостатній ефективності парламентського контролю за діяльністю виконавчої влади; 5) високому рівні корупції у сфері обігу зброї в Україні; 6) відсутності єдиної державної стратегії щодо формування політики у сфері обігу зброї; 7) необхідності гармонізації національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами контролю над обігом зброї;

– напрямки адаптації зарубіжного досвіду в національну правову систему обігу цивільної вогнепальної зброї щодо формування доктрини громадянської оборони та відповідального володіння зброєю (досвід США), імплементації засад адміністративного контролю та стандартів зберігання та транспортування зброї (досвід Великої Британії), та інтеграції у європейську інформаційно-правову інфраструктуру контролю обігу зброї (досвід Бельгії, Литви, Латвії та Польщі).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати дисертації спрямовані на оптимізацію регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї та можуть бути використані в таких сферах:

– *науково-дослідній роботі* – у межах реалізації наукових та фундаментальних досліджень у сфері обігу зброї (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *законотворчій сфері* – для вдосконалення законодавства України у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї;

– *освітньому процесі* – щодо підготовки лекцій, навчальних посібників та методичних матеріалів у сфері адміністративного права при викладанні навчальної дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати роботи оприлюднено та обговорено на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення» (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.), «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 7–8 лютого 2024 р.), «Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність» (м. Київ, 4–5 червня 2024 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 207 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 170 найменувань на 19 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** визначено актуальність обраної теми, проаналізовано її зв'язок з науковими програмами, планами, темами та грантами, окреслено мету та завдання дослідження, конкретизовано об'єкт і предмет, обґрунтовано використані методи, визначено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію матеріалів дослідження, представлено структуру та загальний обсяг роботи.

Розділ 1 «Загальна характеристика державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї» містить три підрозділи, у яких розкрито загальну сутність та правову природу державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї.

У *підрозділі 1.1 «Обіг цивільної зброї як напрямок державної політики та об'єкт адміністративно-правового дослідження»* визначено зміст обігу цивільної зброї.

Визначено, що цивільна зброя – це технічно придатні та конструктивно спеціалізовані засоби ураження, дозволені для обігу серед фізичних осіб у встановленому законом порядку, які не належать до категорії бойової або спеціальної зброї, та використовуються з легітимною метою самозахисту, полювання, спортивної діяльності, колекціонування чи в культурно-мистецьких практиках. Цивільна зброя не має господарсько-побутового призначення, а її використання, обіг та зберігання регламентуються адміністративно-правовими нормами з урахуванням публічних та приватних інтересів і з метою забезпечення публічної безпеки. До цивільної зброї в Україні належать лише ті категорії зброї, що дозволені для використання в мирних, непрофесійно-бойових цілях, перебувають під контролем держави та мають правовий режим, спрямований на забезпечення публічної безпеки, запобігання злочинному

використанню й водночас – реалізацію права громадян на самозахист, хобі та участь у культурному житті.

Розкрито, що у національній правовій системі цивільна зброя поділяється на окремі види залежно від конструктивних характеристик та функціонального призначення та правового режиму її обігу, та включає такі види: мисливська зброя; спортивна зброя; зброя для самозахисту (травматична зброя, електрошоків пристрої; пристрої дозованого фізичного впливу тощо); колекційна зброя; сигнальна зброя (призначена для подачі світлових або звукових сигналів, та використовуватись у туристичній, рятувальній чи культурно-видовищній діяльності; зброя культурно-мистецького призначення; деактивована (непридатна до стрільби) зброя.

Визначено, що обіг цивільної зброї, як напрям державної політики, формується з урахуванням національних інтересів, конституційних прав громадян на безпеку та самозахист, сучасних викликів (збройний конфлікт, злочинність, терористичні загрози), а також соціального контексту, з метою досягнення балансу між свободою особи, публічною безпекою та стабільністю конституційного ладу. Як об'єкт адміністративно-правової науки, обіг цивільної зброї охоплює вивчення механізмів публічного управління, правового статусу суб'єктів, особливостей відповідальності за правопорушення у сфері обігу зброї, а також ефективності адміністративно-правових засобів забезпечення балансу між правом громадянина на безпеку та інтересами національної безпеки.

Акцентовано увагу, що обіг цивільної зброї в умовах повномасштабного вторгнення в Україну набуває особливого значення для реалізації конституційного права громадян на особисту безпеку та для захисту національної безпеки.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та особливості формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї»* виявлено сутність аналізованої державної політики.

Зазначено, що дозвільна модель обігу цивільної зброї, що функціонує в Україні, є адміністративно-правовим механізмом превентивного характеру, спрямованим на забезпечення публічної безпеки та правопорядку шляхом чіткого адміністративно-правового регламентування доступу громадян до зброї. Її сутність полягає у встановленні системи спеціальних дозволів, які є обов'язковою умовою для набуття, зберігання, носіння та використання певних категорій зброї, що створює вузьке коло легітимних дій для суб'єктів правовідносин у цій сфері, водночас передбачаючи правові наслідки за відхилення від встановленого порядку. У межах дозвільної моделі держава реалізує контрольну функцію через визначення чітких юридичних меж, процедур та критеріїв для володіння зброєю, що, в свою чергу, уможливорює ефективне відслідковування законності її обігу, попередження зловживань та протидію збройній злочинності.

Розкрито, що державна політика у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні має на меті забезпечення публічної безпеки, зміцнення національної безпеки, запобігання незаконному обігу зброї, захист конституційного ладу та прав людини, шляхом упровадження ефективного адміністративно-правового механізму, створення прозорих процедур, здійснення превентивного контролю та відповідного нагляду, а також формування сприятливого правового середовища для реалізації збалансованих

інтересів держави, суспільства й особи в умовах динамічних трансформацій суспільно-політичного простору.

Зазначено, що формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні є складним та динамічним процесом, що виникає на перетині безпекових, правових та соціально-культурних пріоритетів держави. Державна політика є інструментом регуляції правовідносин, пов'язаних із виробництвом, набуттям, зберіганням, використанням та утилізацією зброї, та механізмом забезпечення національної, громадської та особистої безпеки в умовах безпекових викликів (зокрема, повномасштабного вторгнення). Змістовна наповненість державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні передбачає регламентацію обороту зброї, створення правової культури володіння нею, формування системи превентивного контролю та відповідальності, ефективне державне й громадське управління процесами, пов'язаними з легальним та нелегальним обігом.

У підрозділі 1.3 *«Принципи, завдання та правове підґрунтя формування державної політики у сфері обігу зброї»* визначено засади, концептуальні та нормативні напрямки формування аналізованої політики.

Розкрито, що загальні принципи формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні виражають фундаментальні цінності та орієнтири, тому до них віднесено такі засади: верховенства права; законності; людиноцентризму; прозорості для суспільного контролю; пропорційності; публічної безпеки та запобігання зловживанням; рівності та недискримінації; системності та узгодженості; відповідальності.

Сформовано, що спеціальні принципи формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні – це концептуальні орієнтири, що безпосередньо пов'язані з особливостями правового режиму обігу зброї, а також функціональними завданнями держави у сфері публічної безпеки, обороноздатності, захисту особи, попередження правопорушень та суспільної шкоди. До спеціальних принципів формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні віднесено: гарантованого права на збройний самозахист (держава визнає та забезпечує право людини на самозахист за допомогою зброї як складову реалізації права на життя, безпеку особи та недоторканність житла, за умови дотримання вимог пропорційності та законності); превентивної безпеки (державна політика має бути орієнтована на попередження неправомірного використання зброї та нелегального обігу); диференційованого доступу до зброї; обґрунтованої необхідності (кожне рішення щодо регулювання або обмеження обігу зброї повинне відповідати реальній потребі у забезпеченні безпеки, не допускати надмірного втручання у права громадян та бути виправданим на основі фактичних даних); прозорості обігу та реєстраційної контрольованості; спеціальної правосуб'єктності (суб'єкти, які мають право на здійснення діяльності у сфері виготовлення, продажу, ремонту, колекціонування чи експонування зброї, повинні володіти спеціальним правовим статусом та діяти виключно на підставі ліцензованих дозволів); технологічної супровідності; культурної та історичної відповідальності (держава визнає важливість зброї як елементу національної історичної спадщини,

забезпечує умови для її збереження, колекціонування та експонування); інтеграції з безпековою політикою та національною обороною.

Відзначено, що стан нормативного регулювання обігу зброї цивільного призначення в Україні характеризується системною невизначеністю, яка впродовж десятиліть залишається неврегульованою на рівні закону. Основоположною особливістю є відсутність спеціального законодавчого акту, який би вичерпно та комплексно визначав правовий режим володіння, використання, обігу та контролю за цивільною зброєю. Натомість, регламентація цієї сфери й досі здійснюється на підставі підзаконного нормативного акта – наказу Міністерства внутрішніх справ, що є спадщиною застарілої дозвільної моделі управління. Акцентовано увагу, що відсутність єдиної законодавчої політики у цій сфері не лише ускладнює захист конституційних прав людини, а й суперечить цілям та завданням державної політики у сфері національної безпеки.

Розділ 2 «Адміністративно-правовий механізм формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї» містить чотири підрозділи, у яких розкрито зміст аналізованого механізму.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та елементи адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу зброї»* розкрито складовий зміст механізму та його сутність.

Розкрито сучасні ознаки адміністративно-правового формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні: цілеспрямованість публічного впливу на упорядкування обігу зброї; нормативно-правове підґрунтя на комплексі адміністративно-правових норм; інституційна визначеність; структурованість адміністративних процедур; правоохоронна спрямованість через заходи превенції, контролю, припинення та відповідальності за правопорушення у сфері обігу зброї; гнучкість до змін у безпековому середовищі; підзвітність реалізації адміністративної діяльності.

Визначено, що зміст адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні включає сукупність елементів та ознак, умовно поділяючись на наступні блоки: 1) цільовий блок, що визначає принципи та завдання державної політики у сфері обігу зброї для забезпечення належного правового порядку в обігу зброї, запобігання її незаконному використанню, створення умов для правомірного володіння, зберігання, носіння та застосування зброї; 2) нормативно-правовий блок як зміст правового регулювання (адміністративно-правові норми, індивідуальні адміністративні акти, адміністративні договори та міжнародне регулювання); 3) інституційно-суб'єктний блок (комплекс органів державної влади та суб'єктів громадянського суспільства та їх правовий статус, форми співпраці та зміст адміністративної діяльності); 4) інструментально-функціональний блок (загальні інструменти адміністративної діяльності та спеціальні – громадська експертиза нормотворчих ініціатив, парламентський та громадський контроль за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї); 5) процедурний блок (адміністративні процедури, що визначають етапність формування державної політики).

У підрозділі 2.2 «Суб'єкти адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та їх адміністративно-правовий статус» визначено інституційну складову аналізованого механізму.

Виявлено, що Верховна Рада України є суб'єктом законотворчої діяльності та парламентського контролю за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї. Президент України визначає напрями державної політики у сфері національної безпеки та громадського порядку, формуючи загальні напрямки державної політики у сфері обігу зброї. Кабінет Міністрів України є основним суб'єктом формування державної політики у сфері обігу зброї та координатором органів виконавчої влади у цій сфері.

Розкрито, що Міністерство внутрішніх справ України виступає як центральний орган виконавчої влади, що наділено нормативно-регуляторною компетенцією щодо розробки проєктів законодавчих актів, підготовки та видання підзаконних актів, які регулюють порядок набуття, реєстрації, зберігання, використання та вилучення зброї.

Сформовано, що Національна поліція України є суб'єктом адміністративно-дозвільної, правоохоронної, превентивної та правозастосовної функції шляхом видання індивідуальних адміністративних актів у сфері обігу цивільної зброї, перевірки та контролю щодо дотримання громадянами умов обігу зброї, удосконалення державної політики через подання пропозицій, статистичного аналізу, розробки внутрішніх інструкцій, участі у міжвідомчих та міжнародних проєктах.

Узагальнено, що у сфері обігу зброї, Міністерство оборони України та його структурні підрозділи виступають стратегічно важливими суб'єктами формування та інституційної реалізації державної політики національної безпеки та оборони, що частково включає адміністративну компетенцію щодо оборонного управління, адміністративного контролю та правового регулювання обігу цивільної зброї для забезпечення безпечного та обороноздатного середовища.

Визначено, що адміністративно-правовий статус правоохоронних органів України як суб'єктів формування державної політики у сфері обігу зброї є інтегрованою системою визначених законом повноважень та інструментів адміністративної діяльності, що трансформуються в координаційну, наглядову, слідчу, контррозвідувальну, аналітичну та контрольну функції, які реалізуються для підтримання ефективного правопорядку, безпеки обігу зброї, а також запобігання її незаконному використанню усередині країни та в глобальному просторі.

У підрозділі 2.3 «Нормотворчі процедури як основа формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї» проаналізовано загальний нормативний інструментарій в аналізованій сфері.

Визначено, що нормотворчість як основа формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї — це цілеспрямована, нормативно врегульована діяльність уповноважених органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямована на юридично-технічну розробку, прийняття, адаптацію та системну координацію нормативно-правових та індивідуальних актів як інструментів реалізації внутрішньої політики держави для регулювання обігу зброї, які трансформуються у вимоги правопорядку.

Розкрито, що нормотворчість у сфері формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї реалізується через чітко структуроване адміністративне провадження, що включає узгоджені етапи ініціювання, розробки, погодження, прийняття та контролю за виконанням нормативних актів, що відображають специфіку обігу зброї як особливої сфери публічної безпеки.

Зазначено, що практична реалізація державної політики здійснюється через відомчі акти, прийняті відповідними центральними органами виконавчої влади (насамперед Міністерством внутрішніх справ України). Особливістю нормотворчих процедур є прив'язка їх змісту до конкретних функцій та завдань суб'єктів державної політики обігу зброї. Акцентовано увагу, що процеси нормотворення вимагають взаємодії між органами виконавчої влади, громадськістю, представниками правоохоронних структур, профільними асоціаціями (наприклад, стрілецькими клубами), з метою уникнення соціального конфлікту.

У підрозділі 2.4 *«Проведення громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї»* розкрито спеціальний інструментарій в аналізованій сфері.

Визначено, що метою громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї є фахове, незалежне та публічно орієнтоване оцінювання відповідних проектів нормативно-правових актів з позицій забезпечення публічної безпеки, додержання конституційних прав і свобод громадян, балансу між інтересами держави та суспільства, а також соціальної відповідальності при формуванні правового режиму обігу зброї. Громадська експертиза нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї покликана виявити потенційні ризики та соціальні наслідки нормативних регулювань та сформулювати на їх основі обґрунтовані рекомендації, що враховують інтереси суспільства.

Зазначено, що за складом громадська експертиза нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї включає: суб'єкти як ініціативні суб'єкти громадянського суспільства, які ініціюють та реалізують громадську експертизу; об'єкт громадської експертизи як система нормативно-правових актів, їх проектів та правозастосовних рішень органів публічної влади, які прямо або опосередковано регулюють правовий режим набуття, зберігання, носіння, використання, обліку, вилучення, утилізації та контролю за цивільною вогнепальною зброєю, а також встановлюють правові підстави, обмеження, дозволи чи заборони щодо участі громадян, підприємств, установ та організацій у відповідних правовідносинах. До об'єкта громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї віднесено: проекти законів, підзаконних нормативно-правових актів (постанови, накази, інструкції, регламенти тощо), що створюють, змінюють або скасовують правила обігу зброї; чинні нормативні акти для виявлення неефективності, колізійності чи невідповідності публічному інтересу; процедури, порядки та алгоритми дій уповноважених суб'єктів (Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції тощо); відомчі акти, які мають загальнообов'язкову дію для певних категорій осіб або суб'єктів господарювання, що здійснюють виробництво, продаж або утримання зброї; правові ініціативи або концепції, які

заявлені на рівні публічного управління та перебувають на етапі розробки або громадського обговорення.

Розкрито, що специфіка громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні безпосередньо стосується фундаментальних прав і свобод людини – права на життя, безпеку, самозахист, свободу власності. Громадська експертиза у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні повинна враховувати конфлікт потенційно суперечливих інтересів – з одного боку – необхідність забезпечення публічного порядку, з іншого – дотримання принципів правової держави та легального володіння зброєю.

Розділ 3 «Перспективи побудови нової моделі державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні» містить два підрозділи, у яких на основі компаративістичного аналізу та особливостей контролю, виявлено напрямки удосконалення законодавства та адміністративної діяльності в сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні.

У підрозділі 3.1 *«Парламентський та громадський контроль за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї»* проаналізовано особливості контролю як інструменту трансформації обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні.

Узагальнено, що парламентський контроль за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні – це інституційно визначена система політико-правових механізмів, спрямована на забезпечення легітимності, ефективності та відповідності законодавчих та виконавчих рішень у сфері обігу зброї конституційним принципам, національним інтересам, міжнародним зобов'язанням та суспільним запитам, що реалізується через контроль Верховної Ради України за діяльністю органів виконавчої влади, силових структур та відповідних суб'єктів, які беруть участь у формуванні державної політики та регулюванні обігу зброї.

Громадський контроль за процесом формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні розкрито як інституційно та нормативно врегульовану форму суспільного впливу, яка здійснюється громадськими об'єднаннями, експертними спільнотами та окремими громадянами з метою забезпечення прозорості, законності, ефективності та підзвітності органів державної влади у питаннях розробки, прийняття, впровадження та моніторингу законодавчих та регуляторних актів щодо обігу зброї.

Визначено, що повномасштабна війна змінила парадигму громадського контролю у сфері обігу зброї в Україні, що обумовлено обмеженням доступом до інформації, високим ризиком зростання неконтрольованого обігу зброї після війни, новітнім впливом волонтерського та ветеранського руху на реалізацію права цивільного населення на володіння зброєю.

У підрозділі 3.2 *«Зарубіжний досвід обігу цивільної вогнепальної зброї та можливість його впровадження в національну правову систему»* проведено компаративістичний аналіз для виявлення напрямків вдосконалення правової системи обігу цивільної вогнепальної зброї.

Виявлено досвід Сполучених Штатів Америки у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що функціонує на пріоритеті принципу індивідуального права на збройний самозахист як основи особистої автономії громадянина. Правове

регулювання Сполучених Штатів Америки у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї є системним: федеральне законодавство встановлює базові стандарти безпеки та обігу зброї; законодавство штатів визначає специфіку обмежень та дозволів, з врахуванням культурних, економічних та демографічних умов; судова практика через прецеденти розширює трактування права на зброю, не виключаючи обмеження, які відповідають публічним інтересам. Для України, яка перебуває у стані збройної агресії та внутрішньої трансформації сектору безпеки, використання досвіду Сполучених Штатів Америки може стати моделлю формування доктрини громадянської оборони та відповідального володіння зброєю, із запровадженням засад перевірки осіб перед наданням дозволу на придбання зброї та належної міжвідомчої інтеграції баз даних про правопорушення, психічний стан, участь у бойових діях суб'єктів обігу зброї тощо.

З'ясовано, що у Великій Британії існує дозвільна правова модель обігу цивільної вогнепальної зброї, що характеризується чіткою регламентованістю, дозвільним порядком, високим рівнем контролю, персоніфікованістю та обмеженням переліком легально дозволених видів зброї. Для України модель Великої Британії щодо обігу цивільної вогнепальної зброї визначено важливою для імплементації засад адміністративного контролю, стандартів зберігання та транспортування зброї, структурованості дозвільних процедур обігу цивільної вогнепальної зброї.

Проаналізовано досвід Бельгії у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї, що орієнтовано на забезпечення високого рівня суспільної безпеки при збереженні контрольованої можливості для реалізації права громадян на володіння зброєю. Бельгійська модель є дозвільною, що включає: 1) формування концепції володіння вогнепальною зброєю як особливого правового статусу суб'єкта; 2) гармонізацію національного законодавства з правом Європейського Союзу (щодо транскордонного обміну інформацією, маркування зброї, цифрової реєстрації тощо); 3) структурований адміністративний та технічний контроль за зброєю; 4) високий рівень персоналізації та комплексну перевірку доброчесності суб'єкта обігу зброї; 5) класифікацію зброї за ступенем небезпеки та правовим режимом обігу, що дозволяє адаптувати механізми контролю до рівня ризику. Визначено актуальність можливої адаптації бельгійської моделі для української системи щодо інтеграції у європейську інформаційно-правову інфраструктуру контролю обігу зброї та формування комплексної класифікації зброї за ступенем небезпеки та правовим режимом обігу, з урахуванням цілей володіння, технічних характеристик та потенційних ризиків.

З'ясовано досвід Литви у формуванні адміністративно-дозвільної моделі обігу цивільної вогнепальної зброї. Акцентовано увагу на імплементації литовського досвіду в українську систему правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї щодо: 1) наявності спеціального закону у сфері контролю обігу зброї; 2) функціонування централізованого реєстру зброї та цифровізованих процедур адміністративного контролю; 3) якісної інституційної взаємодії між урядовими структурами, поліцією, навчальними центрами та іншими суб'єктами публічної адміністрації; 4) адаптації національного законодавства до європейських стандартів та вимог у сфері обігу зброї.

Проаналізовано правову модель Латвії щодо цивільного обігу вогнепальної зброї, що є ліцензійно-дозвільною та визначається системністю суб'єктного механізму, інтеграцією в європейський правовий простір, превентивним підходом до безпеки та визнання права громадян на володіння зброєю. Для України досвід Латвії виявлено особливо актуальним щодо комплексного превентивно-профілактичного підходу та активної участі громадськості в контролі обігу зброї для формування якісної правової культури володіння зброєю в суспільстві.

Виявлено досвід обігу цивільної вогнепальної зброї Польщі, що характеризується: пріоритетністю національної безпеки над правом доступу до зброї; гармонізацією національного законодавства до європейських стандартів та вимог; дозвільною системою правового регулювання; наявністю спеціального закону у сфері зброї. Визначено, що основними можливими напрямки імплементації польської моделі для української є впровадження системи незалежної психофізіологічної експертизи кандидатів на отримання зброї, регламентація навчання та іспиту з безпечного поводження зі зброєю як обов'язкової умови для отримання дозволу, та якісна міжвідомча взаємодія органів дозвільної системи, охорони здоров'я та правоохоронних структур у сфері обігу зброї.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на основі комплексного аналізу нормативних засад, теоретичних основ та емпіричних даних органів державної влади, розкрито адміністративно-правові засади формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні, сформовано рекомендації щодо напрямків вдосконалення чинного спеціального законодавства, та визначено можливості побудови нової моделі державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні, основними з яких є такі:

1. Доведено, що обіг цивільної зброї як напрямок державної політики є цілісною, системно-організованою діяльністю держави, що спрямована на правове регулювання, контроль, розвиток та безпечне функціонування усіх стадій життєвого циклу зброї, яка допускається до володіння цивільним населенням, включаючи її виробництво, придбання, зберігання, носіння, транспортування, передачу, використання, утилізацію та інші форми переміщення або зміни правового статусу.

Зазначено, що обіг цивільної зброї як об'єкт адміністративно-правового дослідження є системою суспільних відносин, що виникають у процесі здійснення органами публічної адміністрації нормативного регулювання, дозвільно-наглядової, контрольно-превентивної та правоохоронної діяльності щодо правомірного застосування права власності відносно цивільної зброї.

2. Сформовано, державна політика у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні – це системно-владна та регламентована чинним законодавством діяльність органів державної влади у взаємодії з інститутами громадянського суспільства, що полягає у формуванні, реалізації та контролі стратегічних, адміністративних та організаційно-тактичних рішень, спрямованих на нормативне врегулювання, впорядкування та безпечне функціонування суспільних відносин, пов'язаних з

правомірним набуттям, зберіганням, використанням та обігом цивільної вогнепальної зброї.

3. Визначено принципи формування державної політики у сфері обігу зброї як фундаментальні, концептуальні та нормативно-гарантовані засади, що втілюють загальні закономірності правової безпекової системи та специфіку змісту, спрямованості та інструментарію діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері регулювання обігу зброї, з урахуванням потреб забезпечення національної безпеки, публічного порядку, прав і свобод людини.

4. Розкрито, що адміністративно-правовий механізм формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні – це цілісна, структурована система правових та організаційних інструментів (форм, методів, засобів, процедур та інституційних взаємозв'язків тощо), за допомогою яких уповноважені суб'єкти публічної адміністрації здійснюють регулятивний, охоронний та координуючий вплив на суспільні відносини у сфері обігу зброї для формування та належної реалізації державної політики як сукупності публічних завдань з гарантування національної безпеки та дотримання прав, свобод та законних інтересів осіб.

До елементів адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу зброї віднесено: принципи державної політики у сфері обігу зброї; завдання державної політики у сфері обігу зброї; нормативно-правове регулювання державної політики у сфері обігу зброї; суб'єкти адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї; адміністративні процедури; громадську експертизу нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї; парламентський контроль за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї; громадський контроль за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї.

5. Зазначено, що адміністративно-правовий статус суб'єктів формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні – це функціонально-правове становище визначеної системи уповноважених органів державної влади та суб'єктів громадянського суспільства, які здійснюють публічно-владний вплив на процеси регулювання обігу цивільної зброї, що охоплює обсяг адміністративної компетенції в межах реалізації державної політики та інструментарій взаємодії для реалізації публічного інтересу в сфері забезпечення безпеки, правопорядку та контролю за обігом зброї на території України.

Виокремлено, що до суб'єктів адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні належать: Верховна Рада України; Президент України; Кабінет Міністрів України; Міністерство внутрішніх справ України та його структурні підрозділи; Міністерство оборони України та його структурні підрозділи; Національна поліція України; правоохоронні органи (прокуратура, Державне бюро розслідувань, Служба безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Військова служба правопорядку у Збройних Силах України тощо); суб'єкти громадянського суспільства; додаткові суб'єкти (інші органи державної влади та місцевого самоврядування, міжнародні інституції).

6. Визначено механізм реалізації нормотворчих процедур у процесі формування державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї: 1) ініціювання нормотворчого процесу, що обумовлено виявленням об'єктивної соціальної потреби у регулюванні обігу зброї. Ініціатива може надходити від суб'єктів законотворчої ініціативи, органів виконавчої влади, інституцій громадянського суспільства, експертно-наукового середовища у сфері безпеки; 2) розробка проекту нормотворчої ініціативи у межах компетенції суб'єктів нормотворення, з дотриманням адміністративних процедур (створення робочих груп, громадської та правової експертизи, оцінки регуляторного впливу, погодження з іншими органами державної влади тощо); 3) розгляд та прийняття нормотворчої ініціативи (на законодавчому рівні проекти подаються на розгляд Верховної Ради України, проходять обговорення в профільних комітетах; у сфері підзаконного регулювання – уповноважені органи видають відомчі нормативно-правові акти); 4) впровадження, реалізація та контроль норм права у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї.

7. Виокремлено етапи процесу громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї: 1) ідентифікація об'єкта експертизи; 2) встановлення цільових орієнтирів експертного оцінювання; 3) безпосередній процес правової експертизи змісту нормотворчої ініціативи; 4) соціально-правовий аналіз наслідків регулювання; 5) формування альтернативних (компенсаторних) пропозицій нормативного впливу; 6) публічне оприлюднення та правова комунікація результатів громадської експертизи.

8. Визначено цільові блоки парламентського контролю за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні: 1) законодавчий (прийняття законів, їх подальший моніторинг, адаптація національних норм до міжнародних стандартів тощо); 2) адміністративний (контроль за діяльністю органів виконавчої влади, перевірка ефективності програм боротьби з нелегальним обігом зброї тощо); 3) бюджетний (аналіз видатків державного бюджету на програми з контролю за обігом зброї тощо); 4) політичний (вплив політичних фракцій на ухвалення чи блокування законодавчих ініціатив у сфері обігу зброї тощо).

Розкрито цільові блоки громадського контролю як інструменту формування державної політики у сфері обігу зброї: 1) нормотворчий (участь суб'єктів громадянського суспільства у формуванні законодавства та регуляторної політики); 2) контрольний (моніторинг виконання чинних нормативно-правових актів, запобігання корупційним зловживанням тощо); 3) просвітницький (сприяння підвищенню правової культури населення та формування усвідомленого ставлення до володіння зброєю).

9. Проаналізовано зарубіжний досвід обігу цивільної вогнепальної зброї у США, Великій Британії, Бельгії, Литви, Латвії та Польщі, в результаті якого виявлено спільні риси щодо наявності спеціального законодавства та структурованості дозвільних процедур, відмінні риси щодо різного балансу між правом громадян на володіння зброєю та гарантіями публічної безпеки, та різні можливості впровадження зарубіжних моделей в національну правову систему щодо формування доктрини громадянської оборони та відповідального володіння зброєю (досвід США), імплементації засад адміністративного контролю та стандартів зберігання та

транспортування зброї (досвід Великої Британії), та інтеграції у європейську інформаційно-правову інфраструктуру контролю обігу зброї (досвід Бельгії, Литви, Латвії та Польщі).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Бурма О. В. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму формування державної політики у сфері обігу зброї. *Юридична наука*. 2020. № 3. Том 2. С. 209–213.
2. Бурма О. В. Проведення громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї. *KELM*. 2022. № 7(51). С. 405–409 (Республіка Польща).
3. Burma O. Civilian firearms circulation as a direction of the State policy and an object of administrative and legal research. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 9. pp. 11–15.
4. Burma O. Concept and features of establishing State policy in the field of civilian firearms circulation. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 1. pp. 73–77.
5. Burma O. Lawmaking procedures as the basis for establishing State policy in the field of civilian firearms circulation. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 2. pp. 86–90.
6. Burma O. Actors of the administrative and legal mechanism for establishing State policy in the field of civilian firearms circulation in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 3. pp. 102–106.
7. Бурма О. В. Принципи та завдання формування державної політики у сфері обігу зброї. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 6. С. 44–48.
які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:
8. Бурма О. В. Актуальні підходи до формування принципів державної політики у сфері обігу зброї в Україні. *Науково-практичні засади розвитку юридичної науки на сучасному етапі державотворення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 15–16 лютого 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 117–120.
9. Бурма О. В. Новітні особливості державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї. *Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 7–8 лютого 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 71–73.
10. Бурма О. В. Сучасний зміст обігу цивільної зброї як напрямок державної політики з позиції адміністративного права. *Актуальні проблеми імплементації наукових досягнень у практичну діяльність: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 4–5 червня 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 98–100.

АНОТАЦІЯ

Бурма О. В. Адміністративно-правові засади формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2025.

У дисертації на основі комплексного аналізу нормативних засад, теоретичних основ та емпіричних даних органів державної влади, розкрито адміністративно-правові засади формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні, сформовано рекомендації щодо напрямків вдосконалення чинного спеціального законодавства, та визначено можливості побудови нової моделі державної політики у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні.

Визначено обіг цивільної зброї як напрямок державної та об'єкт адміністративно-правового дослідження. Сформовано, державна політика у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні – це системно-владна та регламентована чинним законодавством діяльність органів державної влади у взаємодії з інститутами громадянського суспільства, що полягає у формуванні, реалізації та контролі стратегічних, адміністративних та організаційно-тактичних рішень, спрямованих на нормативне врегулювання, впорядкування та безпечне функціонування суспільних відносин, пов'язаних з правомірним набуттям, зберіганням, використанням та обігом цивільної вогнепальної зброї. Виокремлено принципи, завдання та особливості правового регулювання державної політики у сфері обігу зброї як фундаментальні, концептуальні та нормативно-гарантовані засади.

Визначено адміністративно-правовий механізм формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні. Розкрито адміністративно-правовий статус суб'єктів формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні. Розкрито проблемні напрями здійснення нормотворчих процедур у сфері формування державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні, що пов'язані із переважним нормотворчим регулюванням без належної координації суб'єктів формування державної політики та відсутністю якісного адміністративного нагляду, моніторингу та аналізу ефективності нормотворчого впливу на реалізацію державної політики щодо обігу цивільної вогнепальної зброї. Виокремлено процес громадської експертизи нормотворчих ініціатив у сфері обігу цивільної вогнепальної зброї.

Розкрито проблемні напрямки реалізації парламентського контролю за процесом формування державної політики у сфері обігу зброї в Україні, що полягають у відсутності комплексного законодавчого регулювання у сфері обігу зброї в Україні, дисбалансі між забезпеченням національної безпеки та правами громадян в умовах воєнного стану, проблематикою спрямованості контролю на нелегальний обіг зброї, спричинений умовами воєнного стану, недостатній ефективності парламентського контролю за діяльністю виконавчої влади, високому рівні корупції у сфері обігу зброї в Україні, відсутності єдиної державної стратегії щодо формування політики у сфері обігу зброї, необхідності гармонізації національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами контролю над обігом зброї. Проаналізовано

громадський контроль як інструмент формування державної політики у сфері обігу зброї. Виявлено зарубіжний досвід обігу цивільної вогнепальної зброї та розкрито можливості його впровадження в національну правову систему.

Ключові слова: адміністративне регулювання, адміністративні правовідносини, адміністративні процедури, адміністративно-правовий механізм, державна політика, експертиза, зброя, контроль, правова система, суб'єкти.

SUMMARY

Burma O. Administrative and legal principles of shaping state policy regarding the circulation of civilian firearms. – *Qualification scientific work on the rights of the manuscript.*

Thesis for obtaining a scientific degree of candidate of juridical science in specialty 12.00.07 «Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2025.

The dissertation, based on a comprehensive analysis of regulatory frameworks, theoretical foundations and empirical data of state authorities, reveals the administrative and legal principles of forming state policy on the circulation of civilian firearms in Ukraine, formulates recommendations on areas for improving the current special legislation, and identifies the possibilities of building a new model of state policy in the sphere of circulation of civilian firearms in Ukraine.

The circulation of civilian weapons is defined as a direction of state and the object of administrative and legal research. It is established that state policy in the sphere of circulation of civilian firearms in Ukraine is a systemic and power-based and regulated by current legislation activity of state authorities in interaction with civil society institutions, which consists in the formation, implementation and control of strategic, administrative and organizational and tactical decisions aimed at the regulatory regulation, ordering and safe functioning of social relations related to the lawful acquisition, storage, use and circulation of civilian firearms. The principles, objectives and features of legal regulation of state policy in the field of arms circulation are highlighted as fundamental, conceptual and normatively guaranteed principles.

The administrative and legal mechanism for the formation of state policy in the sphere of arms circulation in Ukraine is determined. The administrative and legal status of the subjects of the formation of state policy in the sphere of arms circulation in Ukraine is revealed. Problem areas of the implementation of norm-setting procedures in the sphere of the formation of state policy on the circulation of civil firearms in Ukraine are revealed, which are associated with the predominant norm-setting regulation without proper coordination of the subjects of the formation of state policy and the lack of high-quality administrative supervision, monitoring and analysis of the effectiveness of the norm-setting influence on the implementation of state policy on the circulation of civil firearms. The process of public examination of norm-setting initiatives in the sphere of the circulation of civil firearms is highlighted.

The problematic areas of the implementation of parliamentary control over the process of forming state policy in the sphere of arms circulation in Ukraine are revealed, which consist in the lack of comprehensive legislative regulation in the sphere of arms circulation

in Ukraine, the imbalance between ensuring national security and citizens' rights under martial law, the problem of focusing control on illegal arms circulation caused by martial law, the insufficient effectiveness of parliamentary control over the activities of the executive branch, the high level of corruption in the sphere of arms circulation in Ukraine, the lack of a unified state strategy for forming policy in the sphere of arms circulation, the need to harmonize national legislation with international and European standards of control over arms circulation. Public control is analyzed as a tool for forming state policy in the sphere of arms circulation. Foreign experience in the circulation of civilian firearms is identified and the possibilities of its implementation in the national legal system are revealed.

Keywords: administrative regulation, administrative legal relations, administrative procedures, administrative-legal mechanism, state policy, expertise, weapons, control, legal system, subjects.